

Юрій ВІЛЬЧИНСЬКИЙ

ІДЕЯ УНІВЕРСИТЕТУ І ЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Спершу — дещо про більшовизм і мімікрію у вищій школі України. Україна дістала в спадщину від царської Росії у 1917 р. зовсім незначну кількість університетів, а точніше, лише три університети — у Києві, Харкові та Одесі.

Що зробили більшовики з університетською освітою в Україні у 20-х роках минулого століття? В результаті шовіністичної політики, рішуче й одним махом, були зруйновані всі університети в Україні. Перш за все — Університет св. Володимира (час заснування — 1834 р.) — один із найкращих у колишній імперії; найстаріший на той час — Харківський університет, що постав за проектом В. Каразіна, 1805 р.; Новоросійський — в Одесі (1864 р.); а також новоутворені українською владою — Український народний університет (1917 р.) і на його основі Український державний університет (1918 р.), Український державний університет у Кам'янці-Подільському (1918 р.), Український університет у Полтаві (1918 р.). У цілому більшовикам дісталось 38 вищих шкіл. (Див.: *Сірополько С.* Народна освіта в Україні під час Советської займанщини // *Історія освіти в Україні*. К., 2001. С. 738.). Відповідного ставлення з боку більшовицької влади зазнала на собі і Українська академія наук, тоді як Російська академія наук — єдина установа, в якій нічого не порушено. Вона залишилась у старому вигляді, з повною свободою всередині. Звичайно, ця свобода відносна, як і будь-які «свободи» в тоталітарній державі.

Такі процеси називались тоді «пролетаризацією» і «демократизацією» освіти, в результаті яких відбувалося нищення вищих шкіл: на так звані робітники набирали невідповідно молодь, яка основний свій час проводила в комуністичних клубах, де місце загальної освіти посідала партійна пропаганда, що видавалась за істину. Моральний рівень нового студентства був нечуваний: винюхування і доноси.

Рівень вимог надзвичайно знизився — **університети перетворилися на прикладну школу**. Усе це знаходило виправдання з боку влади: мовляв, існує нагальна вимога розвитку індустрії і механізації сільського господарства УРСР. Але українська шкільна система відрізнялась від російської, як ми знаємо, не лише ліквідацією університетів і запровадженням двох типів шкіл вищої освіти — інститутів і технікумів (тоді як російська система освіти і науки зараховувала до вищих шкіл також інститути професійної освіти, а технікуми відносила до середньої школи). За українською освітньою системою технікум та інститут стояли на одній площині. Обидві ці школи перестають бути місцем наукового дослідження й підготовки наукових кадрів найвищої кваліфікації. Це стає завданням спеціальних організацій — науково-дослідних інститутів. Різниця між технікумом і інститутом як двома типами вищої школи полягала в тому, що технікум мав готувати інженера вузької спеціальності, а інститут — інженера-організатора.

Замість університетів більшовики утворили так звані інститути народної освіти, які проіснували до 1933/34 рр. Чорна дата — трагічна і глибоко символічна для нашого народу. Сталін і влада добре знали, коли можна було «відновлювати» вже свою систему університетської освіти: після того, як зламали хребет українському народу.

Учительські інститути склали основу інститутів народної освіти, до яких також передали філологічні, історичні та фізико-математичні факультети колишніх університетів. Комерційні інститути увійшли до складу новоутворених інститутів народного господарства, до яких долучили й колишні юридичні факультети університетів. Медичні факультети передано у склад медичних інститутів. Консерваторії перетворили на музичні інститути, а музичні школи реорганізовано у суто професійні школи. Характерно, що вже в середині 90-х років Львівську державну консерваторію перетворили на Вищу музичну школу, чи то училище, але це була вже не консерваторія!

Що зробили небільшовики вже наприкінці ХХ століття? Одним махом всю професійну освіту, що готувала спеціалістів для окремих галузей діяльності — індустріальну, агрономічну, соціально-економічну, педагогічну, торговельно-господарську тощо, перетворили на так звані галузеві університети з рівнями акредитації. У результаті університети, які функціонували в УРСР і мали вагомі здобутки на той час, небільшовики «розчинили» у морі різних галузевих інститутів і тим самим явно **понижили гідність і титул університету як такого**. Вони так і не збагнули, що університет — це столітня традиція, університет — це професура, культура спілкування, врешті-решт, університет — це осередок української національної культури. Натомість вони гадали, що університет — це коли «дядько» з міністерства присвоєє так звані рівні акредитації, «гарант» — роздає статуси «національного», а адміністрація — хутко міняє дошку на фасаді, і гуляє вся ця камарилья три дні і три ночі...

Наприклад, у Вінниці — на моїй батьківщині — ніколи не було університетів. Сьогодні ж їх кількість скоро, либонь, сягне десяти разом з усіма філіями, проте саме місто так і не перетворилося на університетське у європейському розумінні. Сумно, панове.

До речі, про «національний» статус. У всьому світі він є нижчим від державного. Відтоді, як український народ виборов свою державу, університети в Україні повинні бути державними або приватними. На якій підставі прикметник «національний» є вищим за «державний»? Національний університет може заснувати будь-яка національно-культурна громада в Україні (наприклад, Вірменський національний університет в Україні). Це справа самої громади, а справа української держави всіляко сприяти і по можливості допомагати, як це колись робив відомий філософ, президент Чехії Т. Масарик, коли у часи занепаду української державності був заснований Український вільний університет у Відні (1921 р.), а згодом перенесений до Праги. Сьогодні ця наукова інституція функціонує у Мюнхені за сприяння й допомоги баварського уряду. В Україні університети — це справа державної ваги.

Тому **чергові завдання державної політики** в сфері вищої освіти, на моє переконання, повинні стати такі.

Необхідно реабілітувати поняття, **відновити гідність і титул університету як такого**, які були дискредитовані небільшовицькою мімікрією, коли за пару років уся країна «вкрилася» галузевими університетами. Сучасна наука, і особливо освіта, занадто подрібнені на

вузькоспеціальні галузі, в основу яких покладений не тільки фактичний матеріал або метод, але навіть стиль мислення, чий абсурдний розподіл заважає не тільки розв'язанню, але навіть постановці серйозних питань. Так звана університетська «галузева освіта» — це глухий кут у нашому житті. Вона не формує універсальний тип мислення, тут відсутні як образ універсуму, так і просторова форма сприйняття предметів, які мають основну вісь або «центр ваги». «Галузеве мислення» нездатне розгледіти цілісні культурні утворення, елементи яких визначаються єдиною структурою.

Боротьбу з корупцією у вищій школі слід почати з того, що необхідно **звільнити всіх одіозних ректорів** із обійманих посад, за наказом нового МОН України — автоматично, а не покладатися на так звані перевибори, коли призначені делегати заслуховують звіт і переобирають того самого ректора.

Через два-три роки **запровадити виборність всіх ректорів** на п'ять років і не більше двох каденцій поспіль. Мені можуть закинути: «А якщо ректор хороший»? Тоді нехай його знову переоберуть вже через п'ять років і знову не більше ніж дві каденції поспіль. На практиці цього, мабуть, не буде ніколи, і «хороші ректори» про це знають дуже добре. Проте корупції у вищій школі тоді буде менше. Маю великий сумнів, що її можна подолати повністю, проте звести до мінімуму це зло сьогодні у наших силах.

Далі. Замість учених рад необхідно **відновити професорські ради**¹ як найвищі органи навчального закладу, до складу яких входитимуть всі професори і доктори наук на посаді професора з дорадчим голосом. У такий спосіб можемо досягнути реального розподілу, так би мовити, законодавчої (професорська рада) і виконавчої влади (ректорат і деканат, різні відділи і служби). Пригадайте, як колись П. Лазаренко підписав постанову про так звану єдиноначальність у вищій школі. Хоч один ректор виступив тоді проти? Ті, хто готували таку постанову, хіба не знали, що принцип єдиноначальності — основа функціонування будь-якої мілітарної структури, відомий з часів Александра Македонського, а то й раніше. Наука й освіта можуть успішно розвиватися на підставі принципово інших засад, відомих ще з часів Арістотеля: «Платон — мій друг, але істина — дорожча».

Професорська рада **обирає** завідувачів кафедр й ректора на п'ять років. Ректор формує виконавчі структури: призначає проректорів, деканів факультетів, керівників служб тощо. Кафедра як основна наукова одиниця університету та її завідувач повинні бути виведені з-під адміністративного підпорядкування. Наука й адміністрування — речі несумісні.

ВАК України **необхідно скасувати** як установу, що не виправдовує свого існування: скільки «докторів кучмівських наук» вона затвердила? У всьому світі присудження наукових ступенів — справа честі самих університетів, і вся подальша відповідальність лягає тільки на їх ради.

Звання доцента присвоює професорська рада навчального закладу через п'ять років після захисту кандидатської дисертації.

Звання професора присвоює Президент України через сім років після захисту докторської дисертації за умови викладання у вищій школі. Претендент на звання професора подає на ім'я Президента України власноручне клопотання і додає до нього список десяти найважливіших наукових праць за цей період. І все.

Необхідно також запровадити принцип: **одна людина — одна посада** і закріпити його законодавчо для вищої школи: посади завідувача кафедрою, декана, директора, проректора, ректора тощо — несумісні.

Пан Згуровський започаткував сумнозвісну традицію кучмізму, а саме: сумісництва посад найвищого рівня у цій сфері — посади ректора і міністра освіти. Вершиною кучмізму у вищій школі було надання ректору Київського університету — пану Скопенку — статусу міністра². Тепер він готує собі вже статус «почесного ректора» плюс кабінет із євроремонтом у червоному корпусі. Почесний статус, згідно європейської традиції, пане Скопенко, полягає у тому, що і після звільнення з посади звертатись до Вас будуть — пане Ректоре!

Вихід на пенсію у вищій школі для всіх без винятку здійснюється згідно з чинним законодавством за наказом МОН України; а вже потім пенсіонери за власним бажанням можуть продовжити свій контракт (не більш як на 0,5 ставки): доценти — на п'ять, професори, відповідно, — на десять років. У науці і творчості, як відомо, віку не буває, обмеження ці стосуються керівних і адміністративних посад в університеті. Отже, викладач законодавчо повинен бути захищеним у цьому випадку, а не «руки-ноги цілувати», аби йому ще на рік ректор продовжив контракт.

З огляду на демографічну ситуацію необхідно поступово **скасовувати заочні відділення** (казав мій дід колись: «заочно навчатися — все одно, що заочно пообідати»), а також **плату за навчання** у державних закладах освіти. Тільки приватні навчальні заклади повинні брати плату за освіту і сплачувати з прибутку податки, за однієї умови, що по закінченні повного курсу ці установи видають **дипломи тільки власного зразка**, а не продають наліво і направо всім бажаючим дипломи державного зразка, тому що у них, бачте, на те ліцензія є. Навчальний заклад, що перебуває у державній формі власності, не може займатися будь-якою комерційною діяльністю, це не кооператив «інтелект».

Вступ до університету — це перший урок соціальної справедливості для молоді людини. Серцевиною корупції у вищій школі завжди була вступна кампанія, або «жнива», коли «хлопці молотять», аж чуби мокрі, адже один такий день — цілий рік годує. Сьогодні велика прірва розділяє середню школу і вищі навчальні заклади. Інститут «ліцензійних» репетиторів освячує й поглиблює цю практику вже не одне десятиліття. Репетитори, наче ворошилівські стрілки, відсікають талановиту молодь ще на дальніх підступах до університетських порогів. Всі розуміють, що «дресура» і «натаскування» під керівництвом репетитора не замінить середню школу, знань вони не додають, але без них («ліцензійних» репетиторів) вступ до університету неможливий, особливо на суперпрестижні спеціальності, де профілюючий іспит, наприклад, «основи правознавства». Нічого не допоможуть і так звані профорієнтаційні класи і цілі школи, що укладають угоди з престижними навчальними закладами. Підготовчі відділення при університетах та інших навчальних закладах — не що інше, як узаконений хабар за вступ.

Що ж робити? Як з'єднати розірвану освіту? Насамперед все потрібно починати із системи вступних іспитів: вони, на мою думку, повинні максимально охоплювати навчальні дисципліни, що вивчаються у школі. Вже дожили до того, що екзамени із математики не є обов'язковим для одержання атестата про середню освіту, а зарахування до університету (для особливо «обдарованої» молоді) відбувається на підставі співбесіди. Не можна провадити вступні іспити з таких предметів, як «людина й світ» (недаремно серед моїх колег позаочі його називають «пройдисвіт») і «основи правознавства» для юридичних спеціальностей. Чому б тоді гістологію не винести як вступний іспит до медінститутів? Мабуть, і там знайшлися б репетитори з цього предмета. Щодо першого, світоглядні

уявлення абітурієнта не можуть бути мірилом і критерієм, за яким визначається його спроможність навчатися в університеті. Щодо «основ правознавства», то їх викладання в середній школі здійснюється учителями, які стовідсотково не мають жодного відношення до правознавства. МОН України, напевно, знає, скільки дипломованих юристів викладають «основи правознавства» у середніх школах. Покажіть мені того юриста, який з такими титанічними зусиллями здобував бажану освіту, а потім пішов у нормальну сільську школу, так би мовити, «сіяти розумне, добре, вічне», або ж у престижну столичну, щоб підвищувати правосвідомість підростаючого покоління.

І найголовніше, **конкурсний відбір** до університетів та інших вищих навчальних закладів потрібно здійснювати не на ті чи інші вузькі спеціальності, а на основні напрями: **природничий, гуманітарний, соціальний** тощо. Вступні випробування повинні давати відповідь на одне запитання: чи здатна молода людина до постійних *exercitium spirituale* — духовних вправ, або іншими словами — чи спроможна вона опанувати навчальні дисципліни в обсязі університетського курсу. І починати необхідно з Київського університету ім. Тараса Шевченка, тоді процес піде...

Основні напрями КДУ

природничий	гуманітарний	соціальний
біологія	іноземні мови	економіка
географія	психологія	журналістика
геологія	філологія	історія
математика	філософія	міжнародні відносини
фізика		правознавство
хімія		соціологія
<i>іспити</i>	<i>іспити</i>	<i>іспити</i>
<i>мова й літ. (тест)</i>	<i>мова й літ. (тест)</i>	<i>мова й літ. (тест)</i>
<i>історія</i>	<i>історія</i>	<i>історія</i>
<i>іноземна мова</i>	<i>іноземна мова</i>	<i>іноземна мова</i>
<i>біологія</i>	<i>біологія</i>	<i>біологія</i>
<i>географія</i>	<i>географія</i>	<i>географія</i>
<i>математика</i>	<i>математика</i>	<i>математика</i>
<i>фізика</i>	<i>фізика</i>	<i>фізика</i>
<i>хімія</i>	<i>хімія</i>	<i>хімія</i>

Наприклад, профілюючий іспит³ із математики (тестування) проводять викладачі університету за схемою:

- перший рівень складності: 5 завдань по 1 балу = 5,
- другий рівень складності: 1 завдання у 10 балів = 10,

- третій рівень складності: 1 завдання у 15 балів = 15,
 - четвертий рівень складності: 1 завдання у 20 балів = 20;
- Отже: 8 завдань і максимальна сума балів — 50.

Непрофілюючий іспит (тестування) по сім завдань із кожного предмета першого рівня складності — оцінюється по 1 балу за кожну правильну відповідь:

<i>мова й літ. (тест)</i>	7 x 1=7,
<i>історія</i>	7 x 1=7,
<i>іноземна мова</i>	7 x 1=7,
<i>біологія</i>	7 x 1=7,
<i>географія</i>	7 x 1=7,
<i>фізика</i>	7 x 1=7,
<i>хімія</i>	7 x 1=7;

Отже: 49 завдань і максимальна сума балів — 49.

РАЗОМ: 99 балів.

Що це дає? Забезпечує значно більшу об'єктивність вступу і визначає лише одне — спроможність абітурієнта навчатися в університеті; сприяє поступовому зближенню середньої школи і вищих навчальних закладів; відновлює значимість і роль учителя.

Ще одне дуже важливе питання: **як «обирають» ректорів, а потім їх «підтримують» трудові колективи.**

Відомо, як двадцять професорів Харківського національного університету звернулись до міністра освіти та науки України, голови Харківської облдержадміністрації з відкритим листом, у якому вимагали відправити у відставку ректора ХНУ Віля Бакірова. Лист обговорювався на конференції трудового колективу університету — протягом п'яти годин, виступали всі, хто бажав. Далі відбулося таємне голосування. У результаті з'ясувалося: із 367-ми делегатів, котрі голосували від усіх факультетів, ректора підтримало 83,4% (306). Проти — 15,5%. (57). Не використано — 83 бюлетені. Недійсних бюлетенів виявлено 4. На запитання, чи можна заявляти у цьому разі про фальсифікацію виборів, самі підписанти дали негативну відповідь. У Черкаському національному університеті імені Б. Хмельницького «ректоріана» (із голодуванням студентів «за» і «проти») тривала близько півроку. Учасники конференції трудового колективу Одеської національної юридичної академії (ОНЮА) підтримали діяльність Сергія Ківалова й підтвердили його повноваження як ректора юракадемії, обраного трудовим колективом 25 грудня 2004 р. Це, так би мовити, сухі факти, взяті з газет та інтернет-ресурсів.

А тепер мої міркування з цього приводу. Дехто вважає, що «думка вищого органу університетського самоврядування виражена, здається, більш ніж переконливо», але мене особисто така «переконливість» не задовольняє. Ми добре знаємо, як цих делегатів підбирають і потім «обирають» і як діє адмінресурс в університетському самоврядуванні.

Дещо відразу кидається у вічі у цій ситуації. По-перше, що таке «конференція» і що таке «трудоий колектив»? Усі ці поняття перекочували до нас з епохи історичного матеріалізму. Хто належить до так званого трудового колективу університету? Мабуть, всі ті, хто має хоч яке-небудь відношення до університету (наприклад, ХНУ нараховує 4 тисячі співробітників, серед них — понад 200 докторів наук, і 12 тисяч

студентів), тобто формально — чия трудова книжка лежить у відділі кадрів цього закладу. Але питання полягає в іншому: чи всі ті, чий трудові книжки «лежать» у ВК, і ті, хто навчається в університеті, мають **право обирати ректора**? Ні, права обирати вони не мають, але голосувати «на підтримку» — можуть, і кожен голос тут надто вагомий, саме тому адміністрація так ретельно добирає та «обирає» на факультетах і підрозділах університетів делегатів на збори трудового колективу. На моє глибоке переконання, **обирати ректора можуть і мають право лише ті, хто сам може бути обраним** — і це принципово! Адже якщо я сам не можу бути обраним, то яке тоді я маю право обирати когось на цю посаду? Певно, що сюди не можуть належати ані лаборанти, ані аспіранти. Інакше голоси лаборантів, студентів (сьогодні квота студентів складає 10%, а чому б не — 50% або ж усі — 100%) та інших так званих «делегатів» від багатотисячного колективу будуть привіняти до голосів професорів. А це вже — і несправедливо, і недемократично щодо університетської традиції.

Усі наші «ректоріани» починаються з того, що питання про вибори ректора підмінене питанням про «довіру керівнику» або так званим «голосуванням» щодо виявлення найрейтинговіших претендентів на ректорське крісло, й вирішується воно більшістю голосів саме згідно із Законом України «Про вищу освіту» та Статутами університетів. Отже, ні за радянських часів, ні дотепер ректорів не обирали, а лише висловлювали свою підтримку. Тоді, ще за радянських часів, принаймні було дещо чесніше: партія призначала і звільняла, а тепер — МОН не призначає і не відповідає, а ми — не обираємо і теж не несемо жодної відповідальності і як результат — отримали касту «недоторканих».

Що нам сьогодні залишається? Одним — найвище досягнення «демократії» — заслухати черговий традиційно занудний річний звіт ректора та схвалити його відкритим голосуванням (понад 90%) учасників конференції трудового колективу (як це було у грудні 2004 р. у ХНУ); іншим — вже «захисникам» гідності університету, — створити громадський комітет, очолити який, хоч як це дивно, «погодився» призначений ректором проректор із наукової роботи ХНУ (а це вже березень 2005 р.).

Згаданий комітет навіть zorganizував п'ятихвилинну акцію призупинення роботи в університеті; зібрав «на підтримку» майже 1100 підписів (із 4000 співробітників), серед яких — 75 докторів наук і професорів (а решта 125 — де?); долучив сюди відповідні звернення ветеранів Великої Вітчизняної війни, 11-ти академіків і членів-кореспондентів НАН України, а також понад 1000 підписів (із 12 тисяч) студентів. Ось вам останнє слово трудового колективу університету у цій «дивовижній історії» та вся її арифметика...

А ще ж сам ректор ХНУ, мабуть, підсвідомо висловив не тільки свою максиму, але й більшості ректорів України: «Піду з посади тільки в тому випадку, якщо зрозумію, що вже нічого корисного для ВНЗ не зможу зробити». Схожий аргумент був і у ректора ЧНУ: «Мене підтримує переважна більшість студентів і членів трудового колективу, тому я не маю морального права піти у відставку».

А зробити можна ще дуже багато «корисного»: наприклад, створити «під когось» із своїх людей нову кафедру (щось на кшталт «фізики вогню»), або новий юрфак — для новоспеченого кандидата наук; хіба має якесь значення, що деканом цього факультету стала донька Євгена Кушнарьова, має значення лише те, що цей факультет, як виявляється,

конче необхідний навчальному закладу згідно з концепцією «класичного» університету. Ось вона — «висока класика» кучмівської епохи.

Ректори повинні залишати обійману посаду не тоді, коли вони «зрозуміють» і самі напишуть заяву про звільнення, або коли їх дотисне «Пора» (як це було з ректором Миколаївського державного університету імені Сухомлинського), або коли проти них правоохоронні органи порушують кримінальну справу, а тоді, коли завершиться їхній термін перебування на цій посаді (наприклад, п'ять років і не більше двох каденцій поспіль), і тоді непотрібно буде студентам голодувати «за» чи «проти» (як це було у черкаському та інших випадках), а професорам звертатися з відкритими листами, користуючись, як їм закидають, зручним «політичним» моментом.

Останнім часом ректори стали великими й фактичними землевласниками, вони торгують гуртожитками, посадами та вступом, є активними гравцями у сфері бізнесу та політики — вся ця «ківаловщина» дуже далека від пошуку істини або нових джерел енергії, але дуже близька до...

І я зовсім не здивуюсь, якщо якийсь «шановний» (або не дуже) чинний або «почесний», кавалер чи зовсім не орденоносець стане жертвою «чорного переділу» власності чи сфер впливу. Цьому потрібно покласти край навіть заради збереження їхнього життя та здоров'я.

Мусимо дати відповідь: що нам потрібно сьогодні? Щоб **професорська рада університету** як орган, що постійно діє, **обирала ректора**, чи залишити так зване голосування «на підтримку» ректора з боку сивоволосих професорів, молодих учених та викладачів, лаборантів і інженерів, представників як точних і природничих, так і соціально-гуманітарних наук? Згаданий конфлікт носить системний характер, просто має внутрішньоуніверситетську природу, звідси й висновок: не тільки двом фахівцям ХНУ, «небайдужим до долі свого університету», але і всім нам слід зрозуміти, що подальше збереження статус-кво як у найстарішому університеті країни, так і у всій університетській освіті й науці — ось справжня загроза національній безпеці України.

І, нарешті, профспілкові комітети, що дісталися нам у спадок від радянської доби, необхідно вивести за межі навчальних закладів. Це потрібно було б зробити ще у 1991 р., проте і сьогодні ще не пізно. За двадцять років роботи у вищій школі я не знаю жодного випадку, щоб профспілкові комітети встали на захист викладача всупереч усемогутньої адміністрації. Що може голова і профспілковий комітет — стягувати через бухгалтерію внески і ділити матеріальну допомогу серед так званого «активу». Після того, як соціальне страхування відійшло до адміністрації навчальних закладів, їм більше нічого ділити («заводи і пароплави» — давно вже поділені), а захищати професійні права викладачів вони не вміють, і не для цього більшовики творили їх за галузевим принципом, об'єднавши професора університету і сантехніка в одній організації, наче професійні інтереси у них спільні. Коли профспілки будуть, так би мовити, за межею досягнення адміністративного впливу, а членство — стане приватною справою викладача, це і буде відправним пунктом для формування нових профспілок. Нам потрібні професійні союзи, які не слугують адміністрації, а діють за межами навчальних закладів (це перша і основна умова їх незалежності): професорски не ділять серед «активу», а наймають і утримують на них досвідчених адвокатів, які досконало знають законодавство про вищу школу і в суді захищатимуть порушені права.

«Пара» (даруйте за жаргон) повинна дорівнювати — два рази по 45 хв., академічна група складати — не більше 15 студентів, аудиторне, те, що ми називаємо «горлове», навантаження — не більше 250-300 годин за рік. А потім вже весь «болонський процес»...

Отож, є пропозиція обговорювати не ідеї, а конкретні завдання, які започаткують реформування вищої школи в Україні і сприятимуть подоланню корупції у цій сфері.

¹ До більшовицького контрреволюційного перевороту згідно університетських статутів існували професорські ради: (Див.: *Сірополко С.* Історія освіти в Україні. Львів: Афіша, 2002, 664 с.). Більшовики натомість запровадили так звані вчені ради: здавалося б, різниця невеличка, проте відомо, що будьякий університетський професор є вченим, але не кожен учений є професором. Тоді й відбулася груба підміна понять, щось на кшталт: «демократію» підмінила — «пролетарська демократія», професуру витіснила — «красная профессура», професорську раду замінив — т. зв. «учений совет».

² Полюбляв же наш колишній «гарант» цю справу — роздавати звання й титули... Маю сумнів, чи потрібні сьогодні Україні «звання героя» і «народного артиста». Що тепер, новому президенту присвоювати найактивнішим учасникам помаранчевої революції звання героя України, чи тим, хто співав на майдані — народних артистів України? Смішно, панове. Пригадайте, навіть за радянських часів існувало два найвищих звання — «героя СРСР» і «героя соціалістичної праці СРСР». Чи варто зберігати нам цю традицію, а, може, запровадити «героя капіталістичної праці», або «героя чесної праці»?..

³ Майбутні філологи і журналісти пишуть твір, який оцінюється у 25 балів та проходять тестування з української мови і літератури, ще 25 балів.